

Nieuwsbrief Project KWA+

Uitbreiding capaciteit Klimaatbestendige WaterAanvoer Midden Nederland

Najaar 2018, nummer 1 (DM1442504) - *EINDCONCEPT*

Hierbij ontvangt u de eerste nieuwsbrief over de KWA+, een gezamenlijk project van Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden en Hoogheemraadschap van Rijnland. Deze nieuwsbrief verschijnt eens per halfjaar.

Stremming van sluis Haanwijk in Harmelen

Zomer 2018: extreme droogte en inzet KWA

De zomer van 2018 was één van de droogste sinds het begin van de metingen in 1850. Het neerslagtekort liep op tot ca. 300mm. Vanwege de langdurige droogte is de KWA van eind juli tot eind september in bedrijf geweest. Daarbij werd meteen geprofiteerd van de maatregelen die in het kader van het project KWA+ al waren uitgevoerd. Zo kon door de renovaties van Noordergemaal en gemaal de Aanvoerder meer water worden opgepompt uit het Amsterdam Rijnkanaal.

Noodpomp bij Polsbroek (foto: Snel)

Watervraag groter dan project KWA+ gaat leveren in 2021

Op diverse locaties hebben extra metingen plaatsgevonden aan debieten en peilen om nog meer inzicht te krijgen in de werking van het systeem. De metingen laten in ieder geval zien dat de huidige KWA op robuuste wijze, dat wil zeggen zonder onacceptabele overlast, 7 m³/s kan leveren. Omdat de watervraag vanuit Rijnland opliep tot circa 21 m³/s is door medewerkers van De Stichtse Rijnlanden veel inspanning geleverd om extra water naar het westen te krijgen. Dankzij grote personele inzet, veel noodmaterieel en afwijking van peilbesluiten kon tot 14 m³/s worden geleverd. Deze hoge debieten werden gehaald bij gunstige weersomstandigheden (weinig wind, relatief weinig dagen met tropische temperaturen) en daarmee samenhangend laag eigen verbruik in het beheergebied van HDSR.

Noodzaak tot uitbreiding

De ervaring van afgelopen zomer bevestigt de noodzaak om de KWA uit te breiden tot een robuust systeem dat minimaal 15 m³/s kan leveren. Dus ook onder ongunstige omstandigheden, met reguliere inzet van personeel en zonder onacceptabele overlast.

Verdere analyse

De komende maanden worden de metingen verder geanalyseerd. De resultaten kunnen enige gevolgen hebben voor de maatregelen van het project KWA+, maar zullen vooral van belang zijn voor de eventuele verdere uitbreiding van de KWA.

Verzilting

Tijdens de droogte heeft Rijkswaterstaat metingen verricht aan het zoutgehalte in het niet gekanaliseerde stuk van de Hollandsche IJssel. Dit deel van de rivier staat in open verbinding met de Noordzee en heeft bij droogte, zoals afgelopen zomer, te lijden onder verzilting. Hierdoor kon Rijnland bij Gouda minder water inlaten. De metingen van Rijkswaterstaat zullen meer inzicht geven in het verziltingsgedrag van de Hollandsche IJssel en hoe dit met aanvoer van extra zoetwater kan worden tegengegaan.

Afgelopen zomer leverde de KWA overigens al 4 m³/s bij Gouda (voorheen ging al het water alleen via Bodegraven), waardoor de verzilting bij het inlaatpunt kon worden weggehouden en het grootste deel van de zomer zoet water in kon worden gelaten.

Oude Rijn

Waarnemingen aan hoogte van oevers op traject Leidsche Rijn – Oude Rijn

Tijdens de inzet van de KWA afgelopen zomer zijn in het traject Leidsche Rijn – Oude Rijn metingen verricht aan waterhoogte en stroomsnelheid. Ook zijn visuele inspecties uitgevoerd van de oevers. Dankzij deze waarnemingen is een nog beter beeld ontstaan van de plekken waar oevers verhoogd moeten worden om de kans op schade tijdens de KWA+ te verkleinen. Met de betrokkenen langs het traject zullen de komende maanden de noodzakelijke maatregelen worden besproken.

Beoogde locatie voor opstelplaats tijdelijke pompen langs Amsterdam-Rijnkanaal

Tijdelijke pompen bij gemaal Caspargauw ($3 \text{ m}^3/\text{s}$)

Gesprekken RWS opstelplaats tijdelijke pompen bij Zuidergemaal

De beoogde opstelplaats ligt langs het Amsterdam-Rijnkanaal bij de stad Utrecht en zal het vierde onttrekkingspunt voor de KWA+ gaan vormen. Net als het Noordergemaal leveren de tijdelijke pompen water aan het traject Gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Uit gesprekken met Rijkswaterstaat, eigenaar van de locatie, blijkt dat de opstelplaats goed haalbaar is

Extra water voor oostelijk beheergebied

Mede omdat het waterschap nog niet kon beschikken over de opstelplaats, zijn afgelopen zomer tijdelijke pompen geplaatst op een andere plek langs het Amsterdam-Rijnkanaal. Namelijk ten oosten van de stad Utrecht, bij gemaal Caspargauw (tussen Houten en Wijk bij Duurstede). Deze pompen hadden tot doel het oostelijke beheergebied van HDSR van extra water te voorzien.

Daarmee kwam bij het Noordergemaal extra capaciteit vrij voor de KWA om water naar het westen te pompen. Het Noordergemaal kan namelijk water zowel naar het oostelijk als naar het westelijk deel van De Stichtse Rijnlanden leveren. De aanvoer naar het westen gaat via een grote sifon onder het Amsterdam-Rijnkanaal.

Doorslagsluis

Onderzoek en ontwikkeling varianten extra doorvoer bij Doorslagsluis

In het kanaal de Doorslag, het eerste deel van het traject Gekanaliseerde Hollandsche IJssel, vormt een buiten gebruik zijnde sluis een flessenhals. Deze Doorslagsluis wordt door De Stichtse Rijnlanden overgenomen van Rijkswaterstaat en bij die overdracht komt budget van RWS mee om de sluis op te knappen. De opdracht voor die renovatie ligt bij het projectteam GHIJ, dat zich de komende jaren richt op het op orde brengen van de hele Gekanaliseerde Hollandsche IJssel. Gezamenlijk met het project GHIJ laat het project KWA+ onderzoek doen naar de sluis en de mogelijkheden om daar extra debiet door te voeren.

Cultuurhistorische status

Zo is het afgelopen half jaar door adviesbureau Hielkema onderzoek gedaan naar de cultuurhistorische status van de sluis en door Sweco naar de bouwkundige toestand. Daarbij zijn ook duikers ingezet, onder meer om de vloer en de funderingsopbouw van de sluis te onderzoeken. Sweco heeft op basis van deze onderzoeken drie varianten opgesteld voor de doorvoer van extra water door of langs de sluis: Met de gemeente Nieuwegein zijn diverse gesprekken gevoerd om de plannen vanuit KWA+ af te stemmen met de plannen van de gemeente voor eventuele gebiedsontwikkeling in de omgeving van de sluis. Streven is om in het eerste kwartaal van 2019 tot een voorkeursvariant te komen.

Informatiebord park Oudegein

Projectplan maatregelen Park Oudegein ter inzage

Wanneer de KWA draait en het peil in de Doorslag is verhoogd loopt het naastgelegen park Oudegein kans op wateroverlast. Bij hevige neerslag is afvoer van water naar de Doorslag namelijk niet mogelijk. Ter voorkoming van wateroverlast wordt in het park een aantal maatregelen getroffen, waaronder de verplaatsing van een klein gemaal en de aanleg van een aantal duikers. De benodigde onderzoeken en het schetsontwerp zijn uitgevoerd door adviesbureau Arcadis. Het projectplan en een partiële peilherziening liggen ter inzage. Meer informatie vindt u op:

[https://www.hdsr.nl/beleid-plannen/kleinschalige-\(kwa\)/nieuws-kwa/nieuws/start-inspraak/](https://www.hdsr.nl/beleid-plannen/kleinschalige-(kwa)/nieuws-kwa/nieuws/start-inspraak/)

Baggerwerkzaamheden in de Gekanaliseerde Hollandse IJssel

Baggerwerk traject Gekanaliseerde Hollandsche IJssel wordt opnieuw aanbesteed

Om de afvoercapaciteit van de Gekanaliseerde Hollandsche IJssel te vergroten, is in 2017 gestart met het baggeren van dit traject. Vanuit het project KWA+ wordt meegekoppeld door tegelijkertijd een deel van de GHIJ te laten verdiepen zodat er meer debiet doorheen kan. Het baggerwerk is in 2017 door de aannemer stilgelegd vanwege problemen in de wijze van uitvoering. HDSR en aannemer zijn overeengekomen de opdracht te beëindigen. In het najaar van 2018 worden de baggerwerkzaamheden opnieuw aanbesteed. De baggerwerkzaamheden worden na de zomer van 2019 hervat.

Watergang Lansing in de Lopikerwaard (te verbreden)

Grondverwerving, bodemonderzoek en uitwerking maatregelen in traject Lopikerwaard

In maart 2018 is de voorkeursvariant van de verlengde verkenning voor de Lopikerwaard vastgesteld. Daarna is bij het ministerie van I&W een aanvraag ingediend voor budget voor de planuitwerkingsfase. De subsidie is in september toegewezen.

Maatwerk

Vanwege de benodigde verbreding van watergangen in de Lopikerwaard is de verwerving van stroken grond nodig. Met Staatsbosbeheer, de eigenaar van grond langs circa 40% van de route, is een positief gesprek gevoerd. Oriënterende gesprekken met de andere grondeigenaren starten eind 2018. Daarbij is het uitgewerkte maatwerk langs het hele traject uitgangspunt in de onderhandelingen. Onder maatwerk wordt verstaan een combinatie van verbreden van de watergang, verdiepen van de watergang, het isoleren van deeltrajecten van de rest van de polder en het verhogen van peilen.

Kwaliteit bodem

Langs het traject door de Lopikerwaard is nader onderzoek gestart naar de gesteldheid en de kwaliteit van de bodem. Op grond van dit onderzoek en afspraken met grondeigenaren worden maatregelen uitgewerkt tot een definitief ontwerp.

Klankbordgroep

Eind oktober kwam de Klankbordgroep van de Lopikerwaard bij elkaar voor overleg over de ervaringen tijdens de inzet van de KWA afgelopen zomer en de nadere uitwerking van de maatregelen.

Stuw Slangenweg bij Polsbroek (wordt waarschijnlijk verwijderd)

Onderzoek en varianten voor knooppunt Polsbroek

Adviesbureau Arcadis heeft het afgelopen jaar diverse onderzoeken uitgevoerd bij het knooppunt Polsbroek. Onder andere naar een brugconstructie, stuwconstructies, kabels&leidingen (proefsleuven moeten nog worden gegraven), archeologie en bodemverontreiniging. Ook werden door Arcadis drie varianten ontwikkeld om meer debiet langs Polsbroek te krijgen. Eén van deze varianten omvat ook de mogelijkheid om bij zware neerslag water vanuit de Vlist via de Lopikerwaard af te voeren naar de Lek. Dit is een meekoppelkans voor De Stichtse Rijnlanden, die ook buiten de inzet van KWA+ van meerwaarde is. Zodra een voorkeursvariant is bepaald, op grond van doelmatigheid en in afstemming met de omgeving, wordt deze verwerkt in een projectplan en in contractstukken om het werk aan te besteden.

Brug in fietspad over Enkele Wiericke

Onderzoek en overleg voor maatregelen in de Enkele Wiericke

In het traject Enkele Wiericke moet nabij fort Wierickeschans het doorstroomprofiel worden vergroot. Het afgelopen half jaar zijn door adviesbureau Arcadis diverse onderzoeken uitgevoerd, onder andere naar brugconstructies, kabels&leidingen (met proefsleuven), niet-gesprongen explosieven, archeologie, historie, flora&fauna en bodemverontreiniging. Daarnaast zijn twee varianten ontwikkeld:

1. Vervangen van twee bruggen over de Enkele Wiericke door langere exemplaren. Het betreft bruggen van een provinciale weg en een fietspad.
2. Aanleggen van een grote duiker onder de provinciale weg en fietspad tussen de gracht rond het fort (in open verbinding met de Enkele Wiericke) en de Oude Rijn.

Voorkeursvariant

Met Staatsbosbeheer, de eigenaar van het fort, en de Stichting Fort Wierickeschans zijn reeds diverse overleggen geweest over de uit te voeren maatregelen.

Zodra een voorkeursvariant is bepaald wordt deze verwerkt in een projectplan en contractstukken om het werk op de markt te zetten. Het werk voor de Enkele Wiericke en het knooppunt Polsbroek wordt waarschijnlijk in één opdracht gecombineerd (zelfde type werk).

De pers in actie bij gemaal de Aanvoerder tijdens de start van de KWA

KWA in het nieuws, communicatie met betrokkenen en veldbezoeken aan project KWA+

Tijdens de inzet van de KWA is vanuit het project KWA+ een bijdrage geleverd aan de algemene communicatie en is veel beeldmateriaal verzameld. Bestuurders van De Stichtse Rijnlanden en Rijnland gaven interviews bij het starten van de KWA en bij de tijdelijke pompen naast gemaal Caspargauw. Belanghebbenden in de Lopikerwaard zijn op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen rond de inzet van de KWA, vooral vanwege de hoge peilen in het agrarisch gebied.

Voorlichting

Diverse personen kregen afgelopen zomer tijdens veldbezoeken toelichting op de KWA en het project KWA+. Onder andere de dijkgraven van Rijnland, Stichtse Rijnlanden en Hollandse Delta, alsmede een vertegenwoordiging van de Hoveniersvereniging Midden Nederland. In september was een grote groep studenten van de Hogeschool Rotterdam op bezoek die de KWA als onderwerp voor een leerproject hadden gekozen. Begin november werd tijdens een boottocht uitleg gegeven aan een groep medewerkers van waterschappen uit heel Nederland. Tevens kwam in de tweede week van november de nationale stuurgroep Waterbeschikbaarheid een veldbezoek brengen aan het project KWA+.

TV-serie over waterbeheer

Eind oktober gaf hoogheemraad Bernard de Jong een toelichting op de KWA voor TV West, in het kader van een zesdelige serie over waterbeheer.

Hoogheemraden Waldo von Faber en Bernard de Jong op veldbezoek

Personele wisselingen en uitbreiding projectteam KWA+

De bestuurlijke portefeuillehouder bij Rijnland, Martine Leewis, heeft een functie aanvaard buiten het waterschap. Zij wordt sinds augustus vervangen door Waldo von Faber. De positie van ambtelijk opdrachtgever is bij Rijnland overgegaan van Marion Tusveld naar Pieter de Booij. Bij het ministerie van I&W is Inge Lardinois hoofd geworden van de afdeling die gaat over de subsidieverstrekking aan het project KWA+.

Uitbreiding projectteam

Het KWA+ projectteam is het afgelopen half jaar uitgebreid met diverse adviseurs en heeft nu een omvang van 10 personen. Daarnaast levert een zelfde aantal medewerkers van Stichtse Rijnlanden in meer of mindere mate een bijdrage aan het project. Het reviewteam voor het project KWA+ bestaat uit vijf medewerkers van Rijnland. Binnen dit team heeft Marika Kerstens Heleen Kiela vervangen.